

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح دریافت یارانه‌ها و بهای خدمات شهری و روستایی»

از نیروی کار خارجی شاغل در کشور»

مقدمه

در ایران و بیشتر کشورهای در حال توسعه پرداخت یارانه به صورت عام و فراگیر در بین عموم خانوارها توزیع می‌شود و این امر موجب اختلال در اهداف حمایتی یارانه‌ها شده است. بر این اساس، اقتصاددانان معتقدند که پرداخت یارانه به صورت فراگیر و غیرهدفمند، ضمن افزایش هزینه‌های دولت، در مبارزه با فقر و فقرزدایی نیز چندان کارآمد نیست. هدفمند کردن یارانه‌ها در ایران با ادبیات خاصی مورد استفاده قرار گرفته که به معنای قرار دادن یک نوع هدف خاص برای یارانه است. یعنی ایجاد شرایطی که سهم بیشتری از یارانه‌ها، نصیب گروه‌های خاص اجتماعی به خصوص گروه‌های کم‌درآمد و فقیر شود. در مجموع وضعیت فعلی پرداخت یارانه‌ها در کشور بیانگر عدم تحقق اهداف مورد نظر است. به عبارتی، از یک سو تحریف قیمت‌ها مانع تخصیص بهینه منابع شده و به نوبه خود رشد اقتصادی را کاهش داده و از سوی دیگر، کسری بودجه و افزایش هزینه‌های اجتماعی، آثار کلانی بر اقتصاد ملی برجای گذاشته است. در بُعد اجتماعی نیز منجر به افزایش شکاف درآمدی میان طبقات مختلف جامعه شده است. در این بین، مشکل اشغال فرصت‌های شغلی توسط اتباع و نیروهای کار خارجی شاغل در کشور و نیز منتفع گردیدن آنها از یارانه‌های موجود (یارانه سوخت، یارانه برق، یارانه دارو و یارانه مواد غذایی) نیز، باری بر دوش دولت است. به همین منظور طرح دریافت یارانه‌ها و بهای خدمات شهری و روستایی از نیروی کار خارجی شاغل در کشور از سوی ۲۲ نفر از نمایندگان محترم در تاریخ ۱۳۸۷/۵/۳۱ به مجلس شورای اسلامی تقدیم شده است.

اهداف طرح

طرح دریافت یارانه‌ها و بهای خدمات شهری و روستایی از نیروی کار خارجی شاغل در کشور با هدف افزایش فرصت‌های شغلی برای نیروی کار داخلی و کاهش بار مالی دولت (ناشی از پرداخت فراگیر و عمومی یارانه) ارائه شده است. همچنین از دیگر دلایل ارائه این طرح، ضعف پول ملی بسیاری از کشورهای مهاجر فرست به ایران و نیز عدم پاسخ‌گویی برخوردارهای امنیتی برای طرد این نیروها عنوان شده است.

مفاد طرح

ماده واحد: دولت مکلف است از تاریخ تصویب این قانون به‌هنگام تمدید کارت اقامت نیروی کار خارجی در کشور، نسبت به دریافت کلیه یارانه‌های پرداختی به هر خانوار خارجی شاغل در کشور همراه با خدمات ارائه شده در شهرها و روستاها توسط شهرداری‌ها، دهیاری‌ها به صورت سالیانه، اقدام و مبالغ دریافتی را به حساب خزانه واریز کند.

تبصره «۱» - طلاب علوم دینی، دانشجویان، توریست‌های تجاری، مذهبی، ورزشی، علمی و خانم‌های خارجی که با مردهای ایرانی ازدواج کرده‌اند، همراه با افراد تحت تکفل آنها از شمول این قانون مستثنا هستند.

تبصره «۲» - بهای خدمات و یارانه‌های پرداختی به هنگام تمدید کارت مجوز اقامت به میزان مدت مورد درخواست برای اقامت به صورت قسطی وصول خواهد شد.

تبصره «۳» - اشخاص خارجی که دارای مجوز معتبر برای اقامت در کشور نباشند به هنگام دستگیری، علاوه بر پرداخت بهای خدمات و یارانه‌های سالیانه، مشمول جریمه پنجاه درصدی نیز خواهند شد. دولت مکلف است پس از وصول مبالغ ذکر شده نسبت به طرد این‌گونه افراد اقدام کند.

تبصره «۴» - کارفرمایانی که مبادرت به استخدام نیروی کار خارجی فاقد مجوز اقامت کنند، موظف به پرداخت جریمه‌ای معادل دو برابر بهای خدمات و یارانه متعلقه به کارگر خارجی و خانوار تحت پوشش او خواهند شد.

تبصره «۵» - از تاریخ تصویب این قانون، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها مجاز به دریافت بهای خدمات از اشخاص خارجی ساکن در کشور نیستند.

تبصره «۶» - درآمد حاصل از این قانون به نسبت وصول، به سرجمع اعتبارات استانی هر استان اضافه شده و به نسبت سهم بهای خدمات از کل مبالغ منظور شده بین شهرداری‌ها، دهیاری‌ها و دستگاه‌های اجرایی توزیع می‌شود.

تبصره «۷» - دولت مکلف است آیین‌نامه اجرایی این قانون را مشتمل بر نحوه محاسبه مبلغ سالیانه، دستگاه متولی وصول، چگونگی وصول و تعیین هزینه‌های وصول را ظرف مدت یک ماه تهیه و به تصویب هیئت وزیران برساند.

اظهار نظر کارشناسی

یکی از اهدافی که در این طرح مطرح شده است، دریافت یارانه از نیروهای کار خارجی شاغل در کشور و کاهش بار مالی دولت است. با تمام اشکالاتی که این طرح دارد، باید اذعان داشت که در جهت رفع مشکل هدفمندی یارانه‌ها در کشور و کاهش بار مالی دولت از این بابت، دولت در برنامه تحول اقتصادی، هدفمندسازی یارانه‌ها را در دستور کار خود قرار داده و بر اجرای آن اصرار دارد. یکی از محورهای دولت در برنامه تحول اقتصادی، نظام شناسایی است. در برنامه تحول اقتصادی، شناسایی اقشار و فعالیت‌های آسیب‌پذیر، ابعاد گوناگونی از جمله، بررسی مشخصه‌های اقتصادی - اجتماعی و جمعیتی گروه‌های هدف، تعیین گروه‌های اولویت‌دار و ارزیابی گروه‌های مختلف و ... را دربرمی‌گیرد. اما آنچه امروز دولت در دستور کار خود قرار داده است، تنها شناسایی اقشار هدف بوده و روش مورد استفاده در این شیوه نیز، روش خوداظهاری براساس پرسش‌نامه‌های جمع‌آوری اطلاعات اقتصادی خانوارها است. با اجرای طرح تحول اقتصادی، مسلماً ضمن آزاد شدن کالاهای یارانه‌ای، خانوارها و افراد غیرایرانی از شمول حمایت دولت خارج شده و مشمول دریافت یارانه نقدی نمی‌شوند. بنابراین با این وجود، نیازی به دریافت یارانه از نیروی کار خارجی شاغل در کشور نیست. زیرا به‌طور خودکار این افراد از جرگه مشمولین دریافت یارانه نقدی خارج خواهند شد و از این پس باید کالاهای یارانه‌ای را با قیمت آزاد استفاده کنند.

اما دریافت بهای خدمات ارائه شده در شهرها و روستا توسط شهرداری‌ها و دهیاری‌ها که در این طرح عنوان شده است جای بحث دارد. اولاً اینکه با مستثنا کردن طلاب علوم دینی، دانشجویان، توریست‌های تجاری، مذهبی، ورزشی، علمی و خانم‌های خارجی که با مردهای ایرانی ازدواج کرده‌اند و افراد تحت تکفل آنها از این قانون (براساس مفاد تبصره «۱» طرح)، عمدتاً گروه‌های خاص دیگری به‌غیر از متخصصین و سفرای کشورهای خارجی و نیز تعداد معدودی نیروی کار بدون تخصص (خصوصاً افغانی‌تبار) در مشمولیت این قانون باقی نمی‌مانند. در این خصوص نیز دریافت یارانه و بهای خدمات شهری و روستایی از افراد مشمول (خصوصاً سفرای سفارت‌خانه‌ها و متخصصین خارجی شاغل در شرکت‌ها) وجهه جمهوری اسلامی ایران را در سطح بین‌المللی بی‌اعتبار می‌کند. این در حالی است که جدای از مشکل یارانه‌های پرداختی که با اجرای طرح تحول اقتصادی از بین خواهد رفت، بهای خدمات شهری و روستایی مشمولین خارجی، رقم ناچیزی است.

از سوی دیگر برای جلوگیری از اشغال فرصت‌های شغلی توسط نیروی کار خارجی شاغل در کشور (خصوصاً کارگران افغانی)، که در اهداف این طرح نیز به آن اشاره شده، دولت می‌تواند از راهکارهای امنیتی مناسب‌تر، (برای مثال شناسایی این افراد توسط نیروهای امنیتی و انتظامی و غیره) استفاده کند. البته ذکر این نکته در اینجا قابل توجه است که استفاده از نیروی کار خارجی (خصوصاً کارگران افغانی) در کشور ما به دلیل ارزان بودن دستمزد دریافتی این نیروهاست، زیرا آنها کارهای بسیار سخت را با دستمزد پایین انجام می‌دهند.

بنابراین در مجموع با توجه به در دستور کار قرار گرفتن طرح تحول اقتصادی از سوی دولت و به‌دنبال آن رفع مشکل شناسایی مشمولین دریافت یارانه و همچنین فزونی هزینه‌های دریافت بهای خدمات شهری و روستایی از نیروهای کار خارجی شاغل در کشور نسبت به منافع آن، ارائه این طرح ضروری نیست و از برخی جهات نیز مثبت ارزیابی نمی‌شود.